

Informaatioyhteiskunnan mummonpoluilla

Uudesta sähköisestä mediasta, viime aikojen tarjonnan rajusta kasvusta huolimatta, ei vielä ole ollut vanhan haastajaksi. Suomalaiset ovat edelleen erittäin ahkeria printtimedian, eli sanoma- ja aikakauslehtien sekä kirjojen käyttäjiä. Tulisiko maailmantilastojen kärkipaikat päivälehtien levikissä sekä kirjatuotannon volyymissa lukea Snellmanilaisen sivistysperinteen ansioksi? Vai maamme pienuudesta johtuvaksi vinoutumaksi? Kärkipaikoilta kun löytyy muitakin pieniä pohjoismaita; Norja, Tanska ja Islanti. Pimeässä Pohjolassa luetaan paljon.

Ymmärrän medialukutaidon aikuisen ihmisen omaehtoiseksi kyvyksi luoda merkityksellinen suhde omaan elinympäristöönsä sekä valmiudeksi toimia yhdessä muiden kanssa hyvän ja mielekkään elämän saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Tällä tavoin määriteltynä medialukutaito ei periaatteellisella tasolla eroa niistä kyvyistä ja valmiuksista joita aikoinaan pyrittiin edistämään aikoinaan kansansivistystyön avulla. Maailma ja ihmisen elinympäristö on vain aiempaa huomattavasti pienempi, tiiviimpi ja välittyneempi. En usko enkä toivo että meistä tulee koskaan ajasta ja paikasta riippumattomia. Mutta monimuotoiset ja tehokkaat yhteydet muuhun maailmaan ovat tänä päivänä mahdollisia lähes mistä tahansa.

Elämme ajassa jossa huomio kiinnittyy usein välineeseen ja sen ulkomuotoon. Mekaaninen kirjoituskone, bakeliittipuhelin, stereot tiikkipäällysteisin kauittimin sekä Suuri tietosanakirjasarja on korvautunut kannettavalla tietokoneella, matkapuhelimella, MP3-soittimella ja parilla PDF-tiedostolla. Kuljetamme kätevästi entisen kerrostalovuokrakaksion tiedonhallintainfrastruktuurin mukamme. Viestimme kadulla uuden teknologian ja sen käytön avulla mitä me teemme ja keitä me olemme. Informaatioteknologian mainonnassa ihmisen tarvetta itsensä toteuttamiseen ja todentamiseen hyödynnetään taitavasti. Kerro minulle mitä televisio-ohjelmia katsot, mitä radio-ohjelmia kuuntelet, mitä internetissä teet sekä mihin tarkoitukseen läppäriäsi ja kännykkääsi käytät niin minä sanon kuka sinä olet olevinasi!

Medialukutaidosta ja erityisesti sen kriittisistä ulottuvuuksista keskustellaan tänään lähinnä uusiin sähköisiin medioihin liittyen. Vanhat tutut ja läheiset mediat, paikalliset sanomalehdet ja paikallisradiot, mielletään ehkä liian helposti luotettaviksi tiedon lähteiksi ja välittäjiksi. Läheisyys luo turvallisuuden tunteen. Mutta jokainen oman kotipaikkakuntansa paikallislehdessä siteerattu tietää vääristymisten ja väärinymmärtämisen mahdollisuudet. Media on kuitenkin vain väline, kuin suppilo, jonka läpi vain pieni osa todellisuutta mahtuu kerralla valumaan. Myös Ilmajoki-lehden toimituksessa tehdään valintoja ja muokataan materiaalia. Paikallisten sanomalehtien

runsaudesta ja paikallisradioiden tiheydestä huolimatta meiltä puuttuu tois-
taiseksi todellinen yhteisömedia. Viitataan tällä käsitteellä joukkotiedotusvä-
lineeseen, joka toimii interaktiivisesti ja matalin kynnyksin tietyn yhteisön
tai paikkakunnan asukkaiden avoimena kohtauspaikkana. Yhteisömedia on
jotain muuta kuin kaupunginosalehden ”Ruusuja ja risuja” -palsta tai paikal-
lisradion ”Purnausvartti”. Mutta ehkä meillä menee liian hyvin. Anglosaksi-
sen yhteisökasvatuksesta löytyy esimerkkejä siitä kuinka paikallinen media
voi muuttaa muotoaan ja toimintatapaansa kylän tai kaupungin joutuessa
todellisten ongelmien eteen.

Kuinka moni (aikuis)kasvatustieteen tutkija on hyödyntänyt tutkimusaineis-
tonaan vaikkapa lehtien yleisönosastoja tai ”Ruusut ja risut” -palstoja koti
sekä pyrkinyt kyseisen aineiston valossa pohtimaan esimerkiksi kriittisen
reflektion ja dialogisuuden eri tasoja ja muotoja? Näillä foorumeilla kun kä-
sitellään päivittäin aikuisten kansalaisten arkielämän keskiöön sijoittuvia
iloja ja murheita. Yleisönosastokirjoituksissa oma mielipide ja näkemys esi-
tetään usein yksiselitteisesti, muttei välttämättä selkeästi argumentoiden.
Politiikkaakin niissä käsitellään. Mutta kyseisenlaiset aineistot ja niiden tut-
kiminen taitavat olla tiedotusoppineiden reviiiriä. Olen itse muutaman kerran
hahmotellut kuvaa ammattitaidosta palvelualoilla kotipaikkakuntani paikal-
lislehden ”Ruusut ja risut” -kirjoitusten perusteella. Yleiskuva ei välttämättä
poikkeaa suurestikaan ammattikasvatuksen tutkijoiden tieteellisissä teksteis-
sään kuvaamista kvalifikaatiotyyloista ja kompetenssikartoista. Nyans-
sit ovat vain huomattavasti vahvemmat. Valmiiksi sähköiseen muotoon tal-
lennettuja tutkimusaineistoja on saatavilla myös internetin keskustelupal-
stoilla. Nopea vierailu vaikkapa eri lomakohteisiin liittyvillä vinkki- ja kes-
kustelupalstoilla aineistojen sai minut vakuuttuneiksi niiden rikkaudesta ja
ajankohtaisuudesta. Keskusteluissa käsitellään tämän tästä sukupuolta, sek-
suaalisuutta, etnisyyttä ja uskontoa.

Suomalaisista koulutuspolvistä meillä aikuiskasvattajilla on vankkaa
tutkimustietoa, mediasukupolviin ja -sukupuoleen vain kevyehkö sormitun-
tuma. Kypsän iän sukupolvet katselevat televisiota, kuuntelevat radiota ja
lukevat lehtiä. Toisensa he kohtaavat työpaikallaan tai kansalaisopiston kurs-
silla. Tulevaisuuden avaimia hallussaan pitävät sukupolvet toimivat ja koh-
taavat toisensa internetissä. Yksilölliseen vastaanottoon perustuva median
käyttö tulee tämän päivän nuorten aikuistuttua korvautumaan entistä sel-
keämmin sähköisellä medially kohtauspaikkana ja yhteisöllisen tiedon tuot-
tamisen välineenä. Nähtäväksi jää miten työpaikan kahvihuone ja kansalais-
opiston keramiikkapaja uusiokäytetään. Lähetetäänkö kansalaisopistojen
innokkaimmat käyttäjät mummopolkujen kautta netin chattipalstoille? Mum-
monpoluista tarkemmin kansalaisverkkoja käsittelevässä artikkelissa.

PETRI SALO